

DOI 10.31558/2307-2318.2021.1.12

УДК 336.71

JEL: E44, G20, L86

Фролова Т.О.,

д.е.н., професор,

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

<https://orcid.org/0000-0002-8690-7476>t.frolova@kneu.edu.ua

ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ ПІД ВПЛИВОМ ГЛОБАЛЬНОЇ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

У статті проаналізовано зміни, що відбуваються у фінансових послугах під впливом глобальної діджиталізації, проведено теоретичний бекграунд тематики дослідження, у рамках якого проаналізовано підходи до визначення терміну «фінансова послуга», передумови переходу від традиційних до цифрових фінансових послуг. Розглянуто основні послідовні історичні події, пов'язані з розвитком електронних грошей, які сформулювали етапи трансформації фінансових послуг. Виявлено особливості розвитку національних цифрових валют на прикладі Багамських островів та Китайської Народної Республіки. Проаналізовано стан розвитку цифрових фінансових послуг у вигляді встановлення фінансових додатків для мобільних пристроїв за регіонами світу. Досліджено особливості регіонального попиту цифрових фінансових послуг за категоріями користувачів. Розглянуто основні драйвери розвитку цифрових сервісів для фінансової інфраструктури та сутність ризиків цифрових фінансових послуг.

Ключові слова: фінансові послуги, цифрові фінансові послуги, діджиталізація, Blockchain, електронні гроші.

Рис. – 3, Табл. – 4, Літ. – 15

Постановка проблеми. Фінансові послуги, що пов'язані з рухом грошових коштів, обслуговують потреби в здійсненні платежів, позиковому фінансуванні, заощадженнях й інвестуванні, страхуванні та пенсійному забезпеченні. Ринок фінансових послуг є одним з найважливіших економічних інститутів інклюзивного розвитку. Сучасним трендом розвитку світової економіки є діджиталізація, одним з перших об'єктів якої став ринок фінансових послуг. Діджиталізація фінансової сфери привертає увагу академічної та професійної спільнот в основному через збереження питань, вирішення яких може зробити цифрові фінансові послуги більш ефективними для всіх суб'єктів ринку та економіки країни в цілому.

Світова фінансова криза 2008 року стала драйвером зміни курсу розвитку багатьох галузей. Саме з цього моменту великі банки, страхові організації починають активно інвестувати в різні фінансові технології. Це також слугує поштовхом до прискорення інформатизації фінансових послуг. Останнє десятиріччя ознаменовано бурхливим розвитком фінансових інститутів при одночасному випереджальному зростанні інформаційного сектору.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Основна проблематика досліджень цифрових фінансових послуг пов'язана з визначенням поняття цифрової фінансової

послуги, виявленням переваг діджиталізації для фінансової індустрії, ідентифікацією викликів і ризиків цифрової трансформації фінансових послуг як для окремих суб'єктів фінансового ринку, так і для економіки в цілому.

Важливе значення для розкриття сутності цифрових фінансових послуг відіграє дослідження Boyes та M. Stone, у якому особливу роль займає важливість розуміння основних характеристик фінансових послуг у фізичному світі та їх переосмислення при цифровій трансформації для успішної діяльності на ринку цифрових фінансових послуг [1].

Розкриваючи позитивний вплив діджиталізації на ринок фінансових послуг для всіх його суб'єктів, такі дослідники як П. Озілі (P. Ozili) [2], Е. Нянтакії та М. Сі (E. Nyantakyi, M. Sy) [3], Х. Айдер (H. Haider) [4], А. Загор (A. Thakor) [5] відзначали зростання конкуренції на ньому, консолідацію інформаційних технологій фінансовими організаціями для диверсифікації свого бізнесу, значне зниження рівня операційних витрат, зменшення інформаційної асиметрії та підвищення ефективності ціноутворення, розширення набору фінансових послуг і кола клієнтів, що обслуговуються, забезпечення фінансової доступності в країнах з економікою, що розвивається, і країнах з розвинутою економікою.

Дж. Віллсенор (J. Villasenor), Д. Вест (D. West) та Р. Левіс (R. Lewis) у своєму дослідженні підкреслювали такі переваги від використання цифрових фінансових послуг як економічна ефективність, безпека і прозорість [6].

Серед вітчизняних учених варто відзначити Міщенка В.І., який розкрив у своєму дослідженні специфіку цифрових фінансових послуг за особливостями взаємодії фінансових посередників зі споживачами [7].

Вагомий внесок у дослідження процесів глобальної діджиталізації внесли міжнародні організації, консалтингові агентства та урядові установи. Водночас, враховуючи стрімкий розвиток процесів, що відбуваються та їх нерівномірність для різних регіонів світу, дане питання вимагає детальнішого подальшого розгляду.

Метою дослідження є визначення особливостей трансформації фінансових послуг під впливом процесів глобальної діджиталізації.

Виклад основного матеріалу. Теоретичний базис опису фінансових послуг як економічних об'єктів дослідження полягає у визначенні ознак такої послуги, які відрізняють її від сукупності інших послуг, що надають у межах національних економік [8]. Фінансові послуги займають особливе місце в системі послуг, і для їх характеристики в економічній літературі та законодавчій базі запропоновано певні дефініції (табл. 1).

Таблиця 1 - Трактуювання змісту поняття «фінансова послуга»

Джерело даних	Суть визначення
1. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 р.	операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, і за рахунок залучень від інших осіб фінансових активів, з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів
2. Фінансові послуги України: енциклопедичний довідник: у 6 т. / [І. О. Мітюков, В. Т. Александров, О. І. Ворона, С. М. Недбасва. – К.: Укрбланковидав, 2001.	здійснення фінансових і допоміжних операцій, які сукупно набувають споживчої вартості, мають попит і задовольняють потреби споживача
3. Василик О. Д. Теорія фінансів : підручник / О. Д. Василик. – К. : НІОС, 2000. – 416 с	сукупність різноманітних форм мобілізації та використання фондів фінансових ресурсів для фінансового забезпечення процесу виробництва, виконання робіт і надання послуг, що здійснюються, як правило, на платній основі й мають особливі риси функціонування
4. Система світової торгівлі ГАТТ/СОТ в документах. – К. : УАЗТ, 2000. – 598 с.	«будь-яка послуга фінансового характеру, яку пропонує постачальник фінансових послуг будь-якої країни-члена»

Поліваріантність різних підходів до трактування поняття «фінансова послуга» зумовлює певні труднощі щодо розуміння сутності такої послуги, визначення особливостей її надання. Це поняття здебільшого трактують як синонім категорії «операція». Підхід до трактування фінансової послуги через категорію «операція» наведено в довіднику «Фінансові послуги України», де зазначено, що фінансова послуга – це здійснення фінансових і допоміжних операцій, які сукупно набувають споживчої вартості, мають попит і задовольняють потреби споживача [9].

Як відомо, в основі існування будь-якого явища лежить комплекс передумов (умов): необхідних і достатніх. Отже, можна стверджувати, що:

- необхідні передумови діджиталізації фінансових послуг – це ті об'єктивні особливості фінансової послуги, наявність яких сприяє її діджиталізації. Суттєвою необхідною передумовою є насамперед невідчутність послуги (фізична і ментальна нематеріальність). Вона проявляється в безготівковому й бездокументарному характері більшості операцій та інструментів фінансового ринку, у результаті чого відсутня потреба в фізичному переміщенні фінансових активів, з'являється можливість їх цифрового уявлення;

- достатні передумови діджиталізації фінансових послуг – суб'єктивні умови і фактори, що формуються середовищем, яке є зовнішнім по відношенню щодо самих фінансових послуг, реалізація яких сприяє їх діджиталізації. Достатні передумови діджиталізації формуються інтересами (потребами) учасників фінансових відносин і технічними можливостями їх задоволення. З діджиталізацією фінансових сервісів пов'язані переваги для всіх суб'єктів ринку фінансових послуг – постачальників послуг, її споживачів, регулюючих і наглядових органів. Діджиталізація підвищує задоволеність споживачів фінансових послуг, розширює можливості управління капіталом економічного суб'єкта, скорочує витрати всіх учасників фінансового ринку, прискорює фінансові операції, збільшує територіальне покриття фінансовими послугами, підвищує прозорість відносин на фінансовому ринку.

Першим видом фінансових послуг, на які вплинула діджиталізація, були платіжні послуги. Проявами трансформації цих послуг стали електронні гроші, електронні гаманці, мобільні платежі через операторів супутникового зв'язку, інтернет-платежі. З'являються нові типи карт, можливість переведення грошей з карти на карту. І на сьогодні цей вид фінансових послуг найбільш сильно схильний до діджиталізації: сервіси онлайн-платежів і онлайн-переказів, P2P2, сервіси B2B3 платежів і переказів, хмарні каси і смарт-термінали.

Активно технології почали впроваджуватися у фінансові послуги в 60-70-ті роки 20 століття завдяки розвитку науково-технологічного прогресу. Він забезпечив ефективне оброблення одержуваної, під час рутинних операцій, інформації:

- у 1970-их роках почали встановлювати термінали IBM 3270. Через них вводилися дані для книг обліку транзакцій. Як результат, витрати адміністрування скоротилися, ефективність бізнесу підвищилася;

- у 1980-их роках у банківських відділеннях з'явилися банкомати. Метою їхнього впровадження була заміна касирів. Таким чином, основним контактом з клієнтами повинен був стати саме електронний контакт;

- у 1990-ті роки стався поступовий перехід до електронного формату роботи, який характеризувався дистанційним спілкуванням з клієнтами за допомогою телефонного call-центру. Недоліком такого підходу була відсутність цілісного портрета клієнта, його індивідуальних потреб у певних послугах. Рішенням цієї проблеми стала поява на початку 21 століття інтернет-банкінгу;

– у 2010-их роках тривало поступове заміщення банківських службовців комп'ютерними серверами і програмами. Тепер центральну позицію займає не відділення банку, а його комп'ютерний сервер.

Одним з результатів діджиталізації сфери фінансових послуг можна вважати появу електронних грошей та, як наслідок, – електронних платіжних систем. У таблиці 2 представлено еволюцію розвитку електронних грошей.

Таблиця 2 - Еволюція форм та видів електронних грошей [10]

Етап розвитку	1 етап (кінець 60-х – поч. 70-х рр. 20 ст.)	2 етап (друга половина 80-х рр. 20 ст.)	3 етап (середина 90-х рр. 20 ст.)	4 етап (початок 21 ст.)
Форма електронних грошей	Безготівкові електронні гроші		Готівкові електронні гроші	
Вид електронних грошей	Гроші у вигляді записів на рахунках комп'ютерної пам'яті банків	Гроші у вигляді електронних імпульсів на пластиковій картці	Гроші у вигляді електронних імпульсів на технічному приладі (електронний гаманець, цифрові гроші)	Гроші у вигляді електронних імпульсів на технічному приладі (електронний гаманець, цифрові гроші)
Функції електронних грошей	Міра вартості, засіб платежу, засіб нагромадження, світові гроші	Міра вартості, засіб платежу	Міра вартості, світові гроші, засіб обігу	Міра вартості, засіб платежу, засіб нагромадження, засіб обігу, світові гроші

Розвиток електронних грошей відбувається нестримно та швидкими темпами. У жовтні 2020 року Багамські Острови зробили наступний крок у розвитку електронних грошей, запустивши першу у світі цифрову валюту центрального банку – Sand Dollar [11]. Нова валюта, прив'язана до багамського долара в співвідношенні один до одного, використовує маркери на блокчейні, доступна населенню й підприємствам для купівлі та продажу товарів і послуг, відправки грошових коштів. Валюта Sand Dollar випускається і регулюється центральним банком Багамських Островів.

Територія Багамських Островів охоплює 700 островів, тому комерційним банкам не вигідно мати банкомати або фізичні відділення на віддалених, малонаселених островах. Екстремальні погодні явища призводять до додаткового збільшення вартості підтримки інфраструктури. У результаті найбільш вразливі верстви населення часто не мають достатнього доступу до фінансових послуг. Необхідність обслуговування груп населення, які не мають доступу до банківських послуг або мають недостатній доступ до банківських послуг, а також прагнення до модернізації платіжної системи привели до введення центральним банком нової цифрової валюти.

Після ряду успішних пілотних проєктів центральний банк почав розподіл валюти Sand Dollar між багамськими комерційними банками, постачальниками платіжних послуг й операторами грошових переказів. Кошти розміщуються в цифрових гаманцях клієнтів, що дозволяє їм отримувати доступ до різних грошових сум і лімітів за операціями. Для використання Sand Dollar не потрібна наявність банківського рахунку або мобільного телефону, однак більшість операцій здійснюється через них.

Проєкт усе ще на ранній стадії, і в обігу перебуває лише 130 000 доларів США порівняно із загальною грошовою масою країни розміром 500 мільйонів багамських доларів. Перша реакція клієнтів позитивна.

Отже, можна стверджувати, що досвід Багамських островів може бути корисним для розвитку фінансових послуг шляхом використання інструментів глобальної діджиталізації.

За останні кілька років у Китаї відбулася революція у Фінтех: населення масово почало використовувати платіжні системи AliPay і WeChat [12].

Китай запускає проєкт із цифровою валютою, маючи на меті послабити ефект від санкцій США. Використання цифрового юаня спрямоване на захист «грошового суверенітету» Китаю.

Китай пропонує цифровий юань зокрема і для міжнародного обороту, розробляє його так, щоб він не був прив'язаний до жодної світової фінансової системи.

У Центробанку Китаю вважають, що існує можливість уникнути волатильності digital-валюти. Регулятор стане контролювати оборот цифрового юаня для гарантії відсутності різниці у вартості між готівковою та цифровою валютою. Це означає, що інвестори і трейдери не зможуть спекулювати, як це нерідко відбувається з криптовалютою. Крім того, Банк Китаю розробляє заходи для боротьби з фальшивими цифровими юанями.

Китай також ініціював розроблення протоколів для транскордонного використання цифрових валют, через взаємодію з Банком міжнародних розрахунків і ЦБ Гонконгу, Таїланду і ОАЕ.

Варто зазначити, що схожі програми цифрових валют також розробляють в інших країнах, таких як, наприклад, США, або навіть в угрупованнях країн – Європейському Союзі. Але наразі розроблення цифрової валюти перебуває на більш ранньому етапі, ніж у Китаї чи Багамських островах.

Ще одним з драйверів поширення цифрових фінансових послуг можна вважати фінансові додатки для мобільних пристроїв. В основі звіту «The 2020 State of Finance App Marketing Report» є аналіз 4,6 млрд інсталяцій, серед яких – 2 млрд неорганічних (органічна установка зроблена за бажанням користувача, що не охоплений маркетинговою активністю, на відміну від неорганічної, яка мотивована рекламною кампанією), більше 3000 різних мобільних додатків [13]. На рисунку 1 відображено відсоток фінансових додатків від загальної кількості встановлених додатків.

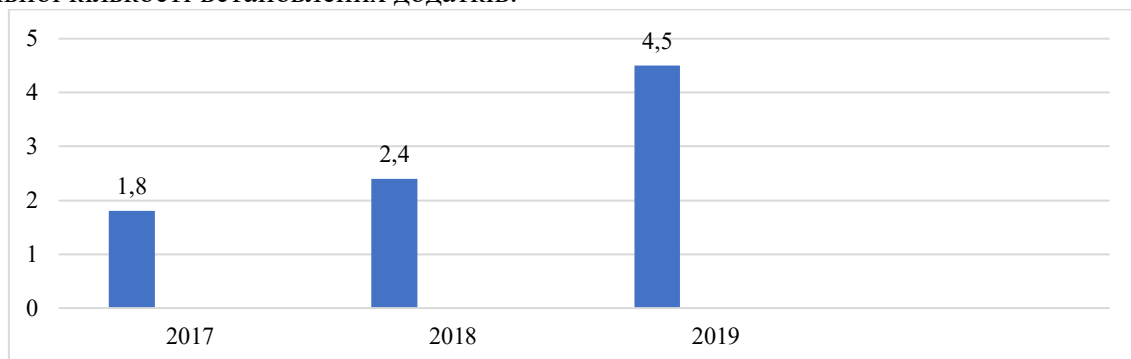

Рисунок 1. Зростання частки встановлення додатків цифрових фінансових технологій, % [13]

Також треба провести аналіз зростання загальної частки встановлення фінансових додатків за регіонами світу, що представлено на рисунку 2.

З аналізу рисунку 2 можна побачити, що лідери зростання йдуть щільною групою. Серед них цілком очікуваними є Латинська Америка, Азіатсько-Тихоокеанський регіон, а також Близький Схід і Африка. Там загальна частка встановлення фінансових додатків за останній рік подвоїлася. Північна Америка рік від року демонструє стійке зростання та мало мінливі цифри - близько 25% щорічного приросту, починаючи з 2017-го року. Європа, яка у 2017-2018 рр. показала приріст 34%, до кінця 2019-го року обмежилася вельми скромним зростанням на 8%. Можна зробити висновок про те, що розвинені країни з високим середнім віком населення швидше досягли точки насичення, і потенціалу для ривка там просто не залишилося.

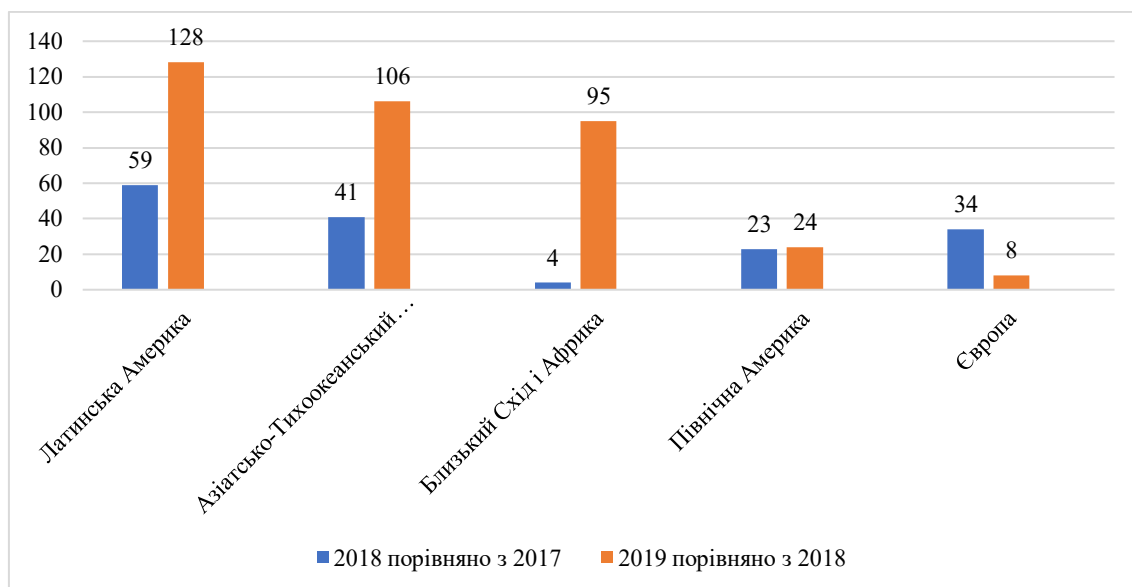

Рисунок 2. Регіональне щорічне зростання загальної частки встановлення фінансових додатків, % [13]

На основі звіту AppsFlyer [13] також можна проаналізувати особливості попиту на цифрові фінансові послуги користувачів різних регіонів (рис. 3).

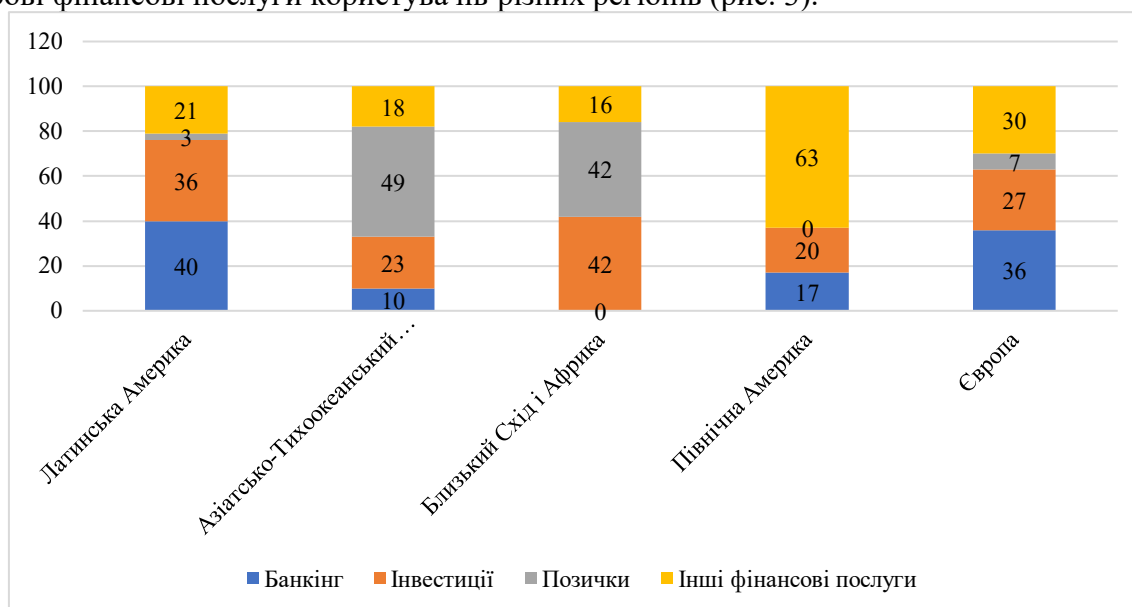

Рисунок 3. Регіональний розподіл встановлених додатків цифрових фінансових послуг за категоріями користувачів, % [13]

З аналізу рисунку 3 можна побачити, що для найбільш динамічного регіону – Азіатсько-Тихоокеанського – притаманна незначна частка категорії банкінгу. Проте найімовірніше 49% від усіх встановлень припадають на додатки, що дозволяють отримати позику. Це можна пояснити наявністю серед потенційної аудиторії численних малозабезпечених клієнтів з Індонезії, Китаю та інших країн, що розвиваються.

Схожа картина існує на Близькому Сході та в Африці. Правда, тут серйозна частка додатків для позик (42%) є сусідами з не менш значним сектором інструментів для управління інвестиціями (42%).

За тематикою додатків Європа стає схожою на Латинську Америку. Тут мало кого цікавлять позики (7% і 3%) і традиційний банкінг (11% і 14%). Зате вся інша частка ринку відносно рівномірно розподілена між фінансовими послугами (30% і 21%), управлінням інвестиціями (27% і 36%) і цифровим банкінгом (25% і 26%).

Протилежна ситуація спостерігається в Північній Америці, де 63% всіх додатків становить категорія для фінансових послуг. Решта припадає на кошти управління інвестиціями (20%) і обидва типи банкінгу (сумарно 17%). Таким чином можна стверджувати, що цифрові фінансові послуги користуються значним попитом.

Цифрові фінансові послуги несуть для користувачів певні переваги, що відображені в таблиці 3.

Таблиця 3 - Основні драйвери розвитку цифрових сервісів для фінансової інфраструктури

Перевага	Опис переваги
Інновації	Точка конвергенції між консервативними фінансовими системами й інноваціями у фінансовому секторі стимулюватиме розвиток таких типів бізнес-моделей, що сприятимуть подальшому процвітання цифрових фінансів. Викликом для національної економіки при цьому буде створення сприятливого режиму регулювання та стандартів відповідності, які не пригнічуватимуть розвиток, особливо в сегментах, де це питання особливо актуальне (найбідніші регіони й групи населення)
Широкий доступ	Доступні фінанси є ключовим драйвером подальшого стійкого глобального суспільства зі справедливим розподілом і доступом до ресурсів, добробуту, обміну вартістю та відповідністю фінансових послуг
Прозорість	Прозорість збільшує довіру до всіх процесів та пропускну здатність операційних потоків. Головні фактори — доступність і безпека. Для цього потрібний вищий рівень міжнародного співробітництва й ініціатив щодо стандартизації процедур та збалансованого регулювання цифрових платежів і грошових переказів, а також вирішення технологічних питань, що виникають у зв'язку з цим. Окрім того, актуальними є моніторинг регуляторної системи й реформи задля ефективного захисту інтересів споживачів та інвесторів, особливо в сегментах малого й середнього бізнесу, які надто чутливі до надмірного регуляторного тиску

Джерело: складено на основі [14]

Діджиталізація знижує деякі відомі ризики, наприклад ризики технічних помилок персоналу, але це також призводить до виникнення нових ризиків через створення цифрових фінансових активів, зміна технології надання фінансової послуги й розширення її елементного складу – поява інформаційно-комунікаційного посередника. Сутність ризиків розкрито в таблиці 4 [15].

Загальновизнане положення про подвійну природу ризику, яка полягає в розумінні його, з одного боку як небезпеки, пов'язаної зі значними втратами, з іншого боку, як джерела розвитку, джерела можливого виграшу у грошовій та негрошовій формах. Для обмеження небажаних наслідків реалізації ризику ним необхідно управляти. З огляду на подвійну природу ризику, специфіку фінансових послуг та особливості регулювання фінансового ринку, варто виокремлювати чотири рівні управління ризиками фінансових послуг: державне регулювання ризиків, управління ризиками на рівні саморегулювальної організації у сфері фінансового ринку, управління ризиками на рівні фінансової організації, а також управління ризиками на рівні споживача фінансових послуг (домогосподарства та організації). У цілому діджиталізація фінансових послуг трансформує традиційні ризики і призводить до появи нових ризиків для учасників ринку і всієї фінансової системи. Управління такими ризиками вимагає обов'язкового розроблення та впровадження

спеціальних програм і використання при цьому як загальновідомих, так і нестандартних методів.

Таблиця 4 - Ризики цифрових фінансових послуг

Група ризиків	Види ризиків
Ризики нових цифрових фінансових інструментів – криптоактивів	Звичайні ризики: відсутність законодавчої бази та інституційного регулювання; спекуляції, шахрайство, відмивання злочинних доходів; банкрутство криптобірж і компаній криптоіндустрії. Специфічні ризики: втрата або дискредитація ключа доступу до гаманця з криптовалютою
Ризики цифрової фінансової інфраструктури	Нові операційні ризики взаємодії через інформаційно-комунікаційного посередника (фінтех-провайдерів)
Ризики дистанційної взаємодії	Помилки при введенні та відправці транзакції; втрата з'єднання під час виконання транзакції; неможливість представити підтверджувальні документи в спірних ситуаціях; технічні збої і втрата даних; нові можливості для шахраїв, комп'ютерна злочинність
Кіберзагрози	Небезпека не тільки для окремих споживачів, а й для всієї фінансової системи (цінові шоки, синхронна поведінка алгоритмів)
Ризики порушення прав людини	Відплив персональних даних і подальше їх несанкціоноване використання
Ризики неадекватного державного регулювання	Повільні процедури зміни регулятивного середовища в порівнянні зі швидкими процесами впровадження фінансових інновацій; розмивання меж фінансового ринку

Висновок. Фінансова сфера стає однією з найбільш схильних до діджиталізації. Причиною цього є наявність на фінансовому ринку комплексу необхідних і достатніх передумов діджиталізації. Необхідні об'єктивні передумови діджиталізації фінансових послуг створює специфіка самої фінансової послуги – її невідчутність, яка проявляється в безготівковому й бездокументарному характері більшості операцій та інструментів фінансового ринку. Достатні суб'єктивні передумови цифровізації визначені інтересами учасників фінансових відносин і технічними можливостями їх задоволення. Головним макроекономічним результатом діджиталізації стає зростання конкуренції на фінансовому ринку і підвищення його ефективності.

Діджиталізація розширює спектр ризиків ринку фінансових послуг. Крім трьох традиційних груп ризиків, що зумовлені специфікою самої фінансової послуги, поведінкою споживача фінансової послуги й діяльністю фінансових організацій, виокремлюють ризики інформаційно-комунікаційного посередника.

Управління ризиками повинно здійснюватися на основі програм, що охоплюють такі рівні управління: державне регулювання ризиків, управління ризиками на рівні саморегулювальної організації в сфері фінансового ринку, управління ризиками на рівні фінансової організації та інформаційно-комунікаційного посередника й управління ризиками на рівні споживача фінансових послуг.

Варто визнати величезний потенціал розвитку, пов'язаний з цифровими фінансовими послугами. Однак треба пам'ятати, що, надаючи нові можливості, вони стають джерелами нових ризиків для учасників ринку і фінансової системи в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Boyes G., Stone M. (2003). E-Business Opportunities in Financial Services. Journal of Financial Services Marketing, vol. 8(2), pp. 176–189. URL: <http://doi.org/10.1057/palgrave.fsm.4770117>.

2. Ozili P.K. (2018). Impact of digital finance on financial inclusion and stability. *Borsa Istanbul Review*, vol. 18(4), pp. 329–340. URL: <https://doi.org/10.1016/j.bir.2017.12.003>.
3. Nyantakyi E.B., Sy M. (2015). The Banking System in Africa: Main Facts and Challenges. *Africa Economic Brief*, vol. 6(5), pp. 1–16. URL: www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Knowledge/AEB_Vol_6_Issue_5_2015_The_Banking_System_in_Africa_Main_Facts_and_Challenges-10_2015.pdf
4. Haider H. (2018). Innovative financial technologies to support livelihoods and economic outcomes. K4D Helpdesk Report. Brighton, UK: Institute of Development Studies. Available at: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5b6c552ee5274a297e35fa39/Digital_financial_services.pdf.
5. Thakor A.V. (1999). Information technology and financial services consolidation. *Journal of Banking & Finance*, vol. 23(2–4), pp. 697–700. Available at: [https://doi.org/10.1016/S0378-4266\(98\)00104-6](https://doi.org/10.1016/S0378-4266(98)00104-6).
6. Villasenor J.D., West D.M., Lewis R.J. (2015). The 2015 Brookings Financial and Digital Inclusion Project Report: Measuring Progress on Financial Access and Usage. Washington DC: The Center for Technology Innovation at Brookings. Available at: <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/fdip2015.pdf>
7. Міщенко В.І. Особливості взаємодії фінансових посередників зі споживачами при цифровому наданні фінансових послуг. *Сучасні гроші, банківські послуги та фінансові інновації в цифровій економіці : матеріали наук.-практ. інтерн. конф. студ. аспір. і молод. вчених. Київ, 23 березня 2020 р.* 2020. С. 420-422.
8. Юрчук Г.В. Особливості еволюції ринку фінансових послуг та їх надання в умовах розвитку інформаційного суспільства. *Вісник Української академії банківської справи*. 2001. № 2(11). С. 57-64.
9. Еш С. М. Ринок фінансових послуг: підручник. К.: ЦУЛ, 2015. 420 с.
10. Молчанова Е. Глобальна сервісна природа сучасних криптовалют. Міжнародна економічна політика. 2014. № 1. С. 60-79.
11. Дорст С. Цифровые доллары за чай в режиме «онлайн». *Финансы и развитие. Ежеквартальный журнал Международного валютного фонда. Март 2021 .Выпуск 58.Номер 1*. С.32-35.
12. Major Chinese Bank Launches Central Bank Digital Currency Wallet Briefly. URL: <https://news.bitcoin.com/major-chinese-bank-launches-central-bank-digital-currency-wallet/>
13. The 2020 State of Finance App Marketing Report. URL: <https://www.appsflyer.com/resources/finance-app-marketing-apac/>
14. Holden W. Mobile Payment Strategies. Remote, Contactless & Money Transfer 2014-2018 / W. Holden ; Juniper Research. 2014. April 8 URL: <http://www.juniperresearch.com/researchstore/commerce-money/digital-paymentstrategies/online-mobile-contactless>.
15. Lapukeni A., Ng'andwe Ch. (2016). Reconciling Competition and Regulation in Financial Services: The Case for Digital Financial Services. In: Annual MEFMI Research and Policy Seminar: Financing of Development, October, Harare, Zimbabwe. URL: www.researchgate.net/publication/323725543.

REFERENCES

1. Boyes G., Stone M. (2003). E-Business Opportunities in Financial Services. *Journal of Financial Services Marketing*, vol. 8(2), pp. 176–189. URL: <http://doi.org/10.1057/palgrave.fsm.4770117>.

2. Ozili P.K. (2018). Impact of digital finance on financial inclusion and stability. *Borsa Istanbul Review*, vol. 18(4), pp. 329–340. URL: <https://doi.org/10.1016/j.bir.2017.12.003>.
3. Nyantakyi E.B., Sy M. (2015). The Banking System in Africa: Main Facts and Challenges. *Africa Economic Brief*, vol. 6(5), pp. 1–16. URL: www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Knowledge/AEB_Vol_6_Issue_5_2015_The_Banking_System_in_Africa_Main_Facts_and_Challenges-10_2015.pdf
4. Haider H. (2018). Innovative financial technologies to support livelihoods and economic outcomes. K4D Helpdesk Report. Brighton, UK: Institute of Development Studies. Available at: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5b6c552ee5274a297e35fa39/Digital_financial_services.pdf.
5. Thakor A.V. (1999). Information technology and financial services consolidation. *Journal of Banking & Finance*, vol. 23(2–4), pp. 697–700. Available at: [https://doi.org/10.1016/S0378-4266\(98\)00104-6](https://doi.org/10.1016/S0378-4266(98)00104-6).
6. Villasenor J.D., West D.M., Lewis R.J. (2015). The 2015 Brookings Financial and Digital Inclusion Project Report: Measuring Progress on Financial Access and Usage. Washington DC: The Center for Technology Innovation at Brookings. Available at: <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/fdip2015.pdf>
7. Mishchenko VI (2020). Features of interaction of financial intermediaries with consumers at digital rendering of financial services. Modern money, banking services and financial innovations in the digital economy: materials of scientific practice. intern. conf. stud. aspir. and young. scientists. Kyiv, March 23, 2020. pp. 420–422. (in Ukrainian)
8. Yurchuk GV (2001) Features of the evolution of the financial services market and their provision in the development of the information society. *Bulletin of the Ukrainian Academy of Banking*. 2001. № 2 (11). Pp. 57–64. Еш С. М. Ринок фінансових послуг: підручник. К.: ЦУЛ, 2015. 420 с. (in Ukrainian)
9. Molchanova E. Global service nature of modern cryptocurrencies. *International economic policy*. 2014. № 1. pp. 60–79. (in Ukrainian)
10. Dorst S. Digital dollars for tea online. *Finance and Development*. A quarterly journal of the International Monetary Fund. March 2021 Issue 58, Number 1. P.32–35. (in Russian)
11. Major Chinese Bank Launches Central Bank Digital Currency Wallet Briefly. URL: <https://news.bitcoin.com/major-chinese-bank-launches-central-bank-digital-currency-wallet/>
12. The 2020 State of Finance App Marketing Report. URL: <https://www.appsflyer.com/resources/finance-app-marketing-apac/>
13. Holden W.(2004) Mobile Payment Strategies. Remote, Contactless & Money Transfer 2014- 2018 2014. April 8 URL: <http://www.juniperresearch.com/researchstore/commerce-money/digital-paymentstrategies/online-mobile-contactless>.
14. Lapukeni A., Ng'andwe Ch. (2016). Reconciling Competition and Regulation in Financial Services: The Case for Digital Financial Services. In: Annual MEFMI Research and Policy Seminar: Financing of Development, October, Harare, Zimbabwe. URL: www.researchgate.net/publication/323725543.

Фролова Т.А., д.э.н., профессор, ГБУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана»

ТРАНСФОРМАЦИЯ ФИНАНСОВЫХ УСЛУГ ПОД ВЛИЯНИЕМ ГЛОБАЛЬНОЙ ДИДЖИТАЛИЗАЦИИ

В статье проанализированы изменения, происходящие в финансовых услугах под влиянием глобальной диджитализации, проведен теоретический бэкграунд тематики исследования, в рамках которого проанализированы подходы к определению термина «финансовая услуга», предпосылки перехода от традиционных к цифровым финансовым услугам. Рассмотрены основные последовательные исторические события, связанные с развитием электронных денег, которые сформулировали этапы трансформации финансовых услуг. Выявлены особенности развития национальных цифровых валют на примере Багамских островов и Китайской Народной Республики. Проанализировано состояние развития цифровых финансовых услуг в виде установления финансовых приложений для мобильных устройств по регионам мира. Исследованы особенности регионального спроса цифровых финансовых услуг по категориям пользователей. Рассмотрены основные драйверы развития цифровых сервисов для финансовой инфраструктуры и сущность рисков цифровых финансовых услуг.

Ключевые слова: финансовые услуги, цифровые финансовые услуги, диджитализация, Blockchain, электронные деньги.

Frolova T., Doctor of Economic Sciences, Professor, SHEE «Vadym Hetman Kyiv National Economic University»

TRANSFORMATION OF FINANCIAL SERVICES UNDER THE INFLUENCE OF THE GLOBAL DIGITALIZATION

The article analyzes the changes taking place in financial services under the influence of global digitalization, provides a theoretical background for the research topic, within which approaches to the definition of the term "financial service" are analyzed, as well as the prerequisites for the transition from traditional to digital financial services. The main successive historical events associated with the development of electronic money, which formulated the stages of transformation of financial services, are considered. The features of the development of national digital currencies are revealed on the example of the Bahamas and the People's Republic of China. The state of development of digital financial services in the form of installing financial applications for mobile devices in the regions of the world is analyzed. The features of the regional demand for digital financial services by categories of users have been investigated. The main drivers of the development of digital services for financial infrastructure and the essence of the risks of digital financial services are considered.

Keywords: financial services, digital financial services, digitalization, Blockchain, electronic money.